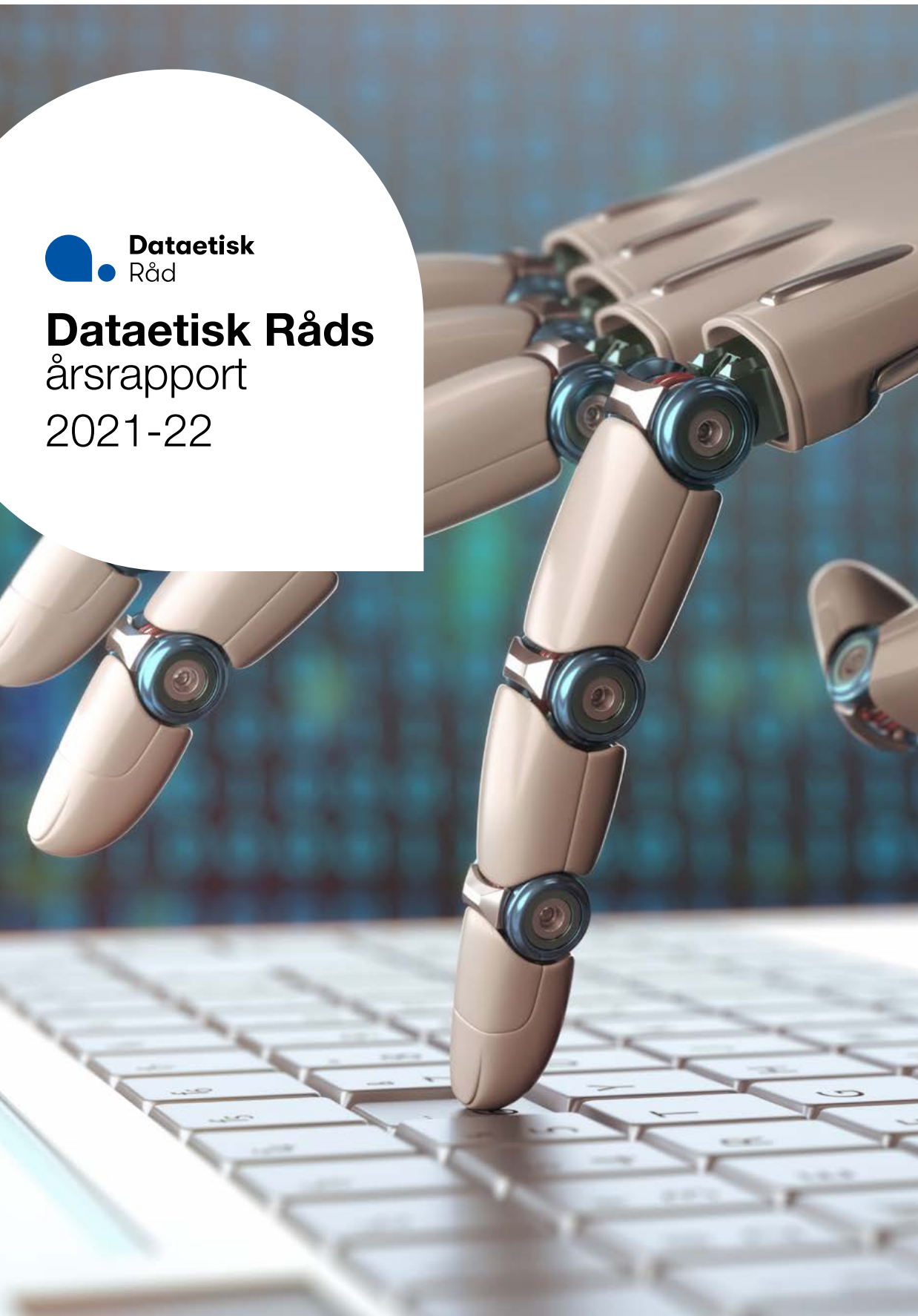

Dataetisk Råds årsrapport 2021-22

Indhold

1.	Forord	Side	4
2.	Oversigt over medlemmer	Side	6
3.	Rådsmøder og sommerseminar	Side	8
3.1	Rådsmøder	Side	8
3.2	Sommerseminar	Side	9
4.	Dataetisk debatskabelse	Side	10
4.1	Dataetisk Råd i medierne	Side	10
4.2	Dataetisk Råds egne arrangementer	Side	12
5.	Rådgivning og sparring med myndigheder om dataetiske problemstillinger	Side	13
5.1	Anbefalinger om brugen af ansigtsgenkendelse	Side	13
5.2	Folketingsudvalg	Side	14
5.3	Høringssvar	Side	15
5.4	Digitaliseringspartnerskabet	Side	15
6.	Understøttelse af ansvarlig databehandling i offentlige myndigheder og private virksomheder	Side	16
6.1	Værktøjet 'Dataetik – Sådan gør du'	Side	16
6.2	Input til dataetik i andre organisationer	Side	17
6.3	Undervisning på videregående uddannelse	Side	17
7.	Anbefalinger til brug af ansigtsgenkendelse i det offentlige rum og alment tilgængelige steder	Side	18
7.1	Anbefalinger til dataetisk brug af ansigtsgenkendelse	Side	20
8.	Høringssvar	Side	21
8.1	Høringssvar over projektforslag til nye kommunale og regionale signaturprojekter om anvendelse af kunstig intelligens i den offentlige sektor	Side	21
8.2	Forslag til Lov om regulering af sociale medier	Side	26
9.	Internationalt udsyn	Side	33
10.	Bekymringspostkassen – samarbejde med Datatilsynet	Side	34
12.	Forventninger til 2022/2023	Side	36

1.

Forord

Årsrapporten giver et indblik i de projekter og aktiviteter, som rådet har arbejdet med i perioden fra april 2021 til april 2022. I denne periode har rådet budt velkommen til to nye medlemmer. De nye rådsmedlemmer er Lisbeth Nielsen, Lisbeth Nielsen, direktør i Sundhedsdatastyrelsen, Majbrit Berlau, som på daværende tidspunkt var næstformand i Fagbevægelsen Hovedorganisation (FH) og i dag er generalsekretær for Sex & Samfund.

I dag hersker der ingen tvivl om, at ny teknologi kan bruges til at forbedre menneskers liv på mange måder, men med potentialet følger også betydelige dataetiske risici. Det er afgørende, at teknologien anvendes på en ansvarlig måde, hvor mennesket beholder hovedrollen. Og hér er dataetiske analyser nødvendige for at afbøde risiciene og samtidig udnytte potentialet.

Mange virksomheder, myndigheder og organisationer vægter ordentlighed, troværdighed og tillid højt og er opmærksomme på fordelene ved at have dataetisk orden i butikken. Men etiske vurderinger kan være svære at sætte i system og indarbejde i den daglige praksis. Derfor lancerede Dataetisk Råd i oktober 2021 værktøjet 'Dataetik – Sådan gør du'. Værktøjet hjælper organisationer og virksomheder til at komme i gang med at arbejde med de dataetiske problemstillinger. 'Dataetik – Sådan gør du' understøtter rådets ønske om at fremme overvejelser om, hvad dataetik betyder i konkrete situationer, og hvordan dataetiske principper kan fremme digital ansvarlighed i praksis.

Dataetisk Råd har i perioden også været med til at sætte en dagsorden omkring teknologien ansigtsgenkendelse.

●
'Dataetik – Sådan gør du' understøtter rådets ønske om at fremme overvejelser om, hvad dataetik betyder i konkrete situationer, og hvordan dataetiske principper kan fremme digital ansvarlighed i praksis.

Ansigtsgenkendelse er en teknologi, som påvirker vores privatliv, retssikkerhed og samfundet helt generelt. Det er vigtigt, at vi sikrer at brugen af ansigtsgenkendelse i det offentlige rum og alment tilgængelige steder sker på en etisk ansvarlig måde. Derfor formulerede Dataetisk Råd en række anbefalinger om ansvarlig brug af denne teknologi.

Ligeledes har rådet prioriteret at øjne den dataetiske forståelse i ny lovgivning ved at mødes med politiske udvalg på Christiansborg og afgivet høringssvar til lovforslag om bl.a. regulering af sociale medier.

Ved årsskiftet fik Dataetisk Råd med Finansloven for 2022 flere ressourcer til at etablere et stærkere uafhængigt sekretariat og samtidig blev Dataetisk Råds

finansiering forlænget til og med 2025. Det har konkret betydet, at Dataetisk Råd er blevet en del af Nationalt Center for Etik, der arbejder for at give etikken en stærkere stemme i Danmark, hvilket i international sammenhæng er unikt.

Data fylder mere og mere i vores samfund, og det er yderst positivt, at Dataetisk Råd har fået flere kræfter til at bidrage til at skabe samfundsmæssig debat om dataetik og fortsætte med at hjælpe til, at erhvervslivet og den offentlige sektor bruger data ansvarligt. Dataetisk Råd ser frem til endnu et år, hvor vi styrker den dataetiske dagsorden i den offentlige bevidsthed og sikrer en tryk og demokratisk teknologisk udvikling.

God læselyst!

Oversigt over medlemmer

Formand:
Johan Busse
Borgerrådgiver i
Københavns Kommune

Birgitte Arent Eiriksson
Vicedirektør og
advokat i Justitia

Christiane Vejlø
CEO i Elektronista Media
og digital trendanalytiker

Janne Rothmar Herrmann,
Professor (MSO) med særlige opgaver i sundhedsret
og teknologi ved Københavns Universitet

Anette Høyrup
Chefjurist i
Forbrugerrådet Tænk

Camilla Gregersen
Formand for Dansk
Magisterforening

Eik Møller
Kommunaldirektør i
Ballerup Kommune

Jesper Bæk Overgaard
Direktør for Data & Analytics
program i Tryg

Lisbeth Nielsen
Direktør i
Sundhedsdatastyrelsen

Mikkel Flyverbom
Professor (MSO) med særlige opgaver i
kommunikation og digitale transformationer
ved Copenhagen Business School

René Gade
Kunde- og kommunikationsdirektør
i Celsius Leadership Software

Jonas Christoffersen
Dr.jur. advokat,
offersen:christoffersen

Majbrit Berlau
Generalsekretær
for Sex & Samfund

Mikkel Holm Sørensen
CEO i og stifter af /KL.7
ved Implement/KL.7

Rikke Hvilshøj
Public affairs-direktør hos
Grace Public Affairs

3.

Rådsmøder og sommerseminar

Dataetisk Råd har i perioden fra april 2021 til april 2022 mødtes til 5 ordinære rådsmøder og et sommerseminar.

3.1 Rådsmøder

Rådsmøderne har i det forgangne år især kredset om samfundets ibrugtagning af nye teknologiske midler, og hvordan Dataetisk Råd kan bidrage til at opstille ansvarlige rammer herfor. Rådet har haft en grundig diskussion om brugen af ansigtsgenkendelse i det offentlige rum, som blev drøftet i september 2021 og mandede ud i 10 anbefalinger, som kan læses på side 18-20. Ligeledes har Dataetisk Råd drøftet udbredelsen af digitale og algoritmedrevne værktøjer, som vinder indpas på danske arbejdspladser – en diskussion, der blev startskuddet på et længerevarende projekt.

Digitalisering har desuden fyldt en del på den politiske dagsorden og har derfor også været et vigtigt emne på rådsmøderne. Medlemmerne har især fokuseret på at udarbejde høringssvar på

lovgivning med væsentlig dataetisk karakter ligesom politiske tiltag som Digitaliseringspartnerskabet, der havde flere medlemmer fra Dataetisk Råd, har været diskuteret.

Finansloven 2022 indebar en væsentlig forøgelse af rådets finansiering for hele perioden 2022-2025, men med et særligt økonomisk løft i 2022. Af den grund har flere af rådsmøderne handlet om at drøfte de fremtidige rammer for rådets projekter i slutningen af 2022, der skal være med til at styrke rådets faglige fundament og oplyse om forskellige dataetiske problemstillinger.

Dataetisk Råd prioriterer løbende at få input om de nyeste tendenser inden for teknologi og policy på det digitale område fra eksterne eksperter for at kvalificerer rådets drøftelser. Det seneste år har rådet derfor inviteret en række eksterne til at holde oplæg:

- Thomas Bolander, Professor hos DTU Compute, præsenterede den aktuelle udvikling inden for kunstig intelligens.
- Torsten Andersen, Vicedirektør i Erhvervsstyrelsen, mødtes med rådet for at drøfte fremtidige dataetiske initiativer blandt danske virksomheder.
- Jan Madsen, Professor DTU Compute, holdt oplæg om digitaliseringens nyeste teknologiske udvikling, herunder hvordan 'computere' bliver mindre, mere decentrale og mere avancerede.
- Lisbeth Knudsen, Strategidirektør i Tænk tanken Mandag Morgen præsenterede Algoritmer, Data og Demokrati-projektet.
- Holdet bag forskningsprojektet 'Underretninger i Fokus' ved Aarhus Universitet og VIA University College præsenterede, hvordan maskinlærings-teknikker kan bruges til at understøtte sagsbehandlingen på børneområdet.

- Werner Stengg, ekspert i digital policy ved Margrethe Vestagers kabinet, gav et indblik i de mange initiativer fra EU-kommissionen på det digitale område.

3.2 Sommerseminar

I juni 2021 afholdte Dataetisk Råd sit årlige sommerseminar, der traditionen tro primært omhandlede rådets strategiske fokus for det næste år. Rådet besluttede bl.a. at afprøve en ny arbejdsform med udgangspunkt i mere afgrænsede emner med umiddelbart tilknytning til den offentlige debat om dataetik frem for længerevarende forløb forankret i arbejdsgrupper. Herudover drøftede Dataetisk Råd, hvorledes de kan bidrage til, at dataetik fylder mere i lovgivningsprocessen, herunder hvordan udvalgsarbejde og den generelle udformning af ny lovgivning i højere grad kan foregå på et informeret dataetisk grundlag.

4.

Dataetisk debatskabelse

En af Dataetisk Råds vigtigste opgaver er de debatskabende aktiviteter, som skaber opmærksomhed om dataetiske dilemmaer i samfundet og bidrager til at øge forståelsen for dataetiske perspektiver blandt befolkningen.

4.1 Dataetisk Råd i medierne

Dataetisk Råd optræder ofte i medierne, hvad enten det sker i forbindelse med lancering af publikationer fra Dataetisk Råd, udmeldinger fra rådet eller i øvrige sammenhæng, hvor rådet bidrager til debatten om ansvarlig teknologi, herunder på de sociale medier.

Rådets synlighed sker også i kraft af enkeltmedlemmers deltagelse i relevante debatter. Fra presseomtale kan nævnes:

- Tech-klumme af Mikkel Flyverbom, 17. april 2021 om datadrevet, algoritmiske systemer i virksomheder som Nemlig.com, Wolt osv.
- Tech-klumme af Mikkel Flyverbom, 30. april 2021 om hadtale og debatkultur på sociale medier.
- Podcast-afsnit af The Human Firewall, 14. maj 2021 med Mikkel Holm Sørensen om adfærdsdesigns rolle i en etisk behandling af data.
- Tech-klumme af Mikkel Flyverbom, 5. juni 2021 om manglen af politisk fokus på digitalisering og teknologi.
- Tech-klumme af Mikkel Flyverbom, 19. juni 2021 om digitale løsninger under coronakrisen.

- Podcast-afsnit af Heartbeats, 24. juni 2021 med Mikkel Flyverbom om etisk benyttelsen af data i ledelse.
- Podcast-afsnit af Supertanker, 17. august 2021 med Camilla Gregersen. Afsnittede omhandlede menneskets væren i den digitale udvikling.
- Tech-klumme af Mikkel Flyverbom, 18. september 2021 om smartglases og udfordringerne wearables skaber for privatlivet.
- Kommentar i Altinget, 18. september 2021 af Birgitte Arent Eiriksson. Indlægget handlede om, hvordan den digitale forvaltning overser de ikke-digitale borgere, hvilket medfører en betydelig retssikkerhedsmæssig risiko.
- Debatindlæg i Altinget, 6. oktober 2021 af Johan Busse. Indlægget handlede om, hvordan Danmark kan håndtere cyber-trusler ved at minimere databehandling.
- Radio4, 14. oktober 2021 præsenterede Christiane Vejøl det nye værktøj 'Dataetik – Sådan gør du'.
- Kronik i Politiken, 28. oktober 2021 af Dataetisk Råd. Artiklen var en opfordring til politikerne om at tage debatten om ansigtsgenkendelse.
- Tech-klumme af Mikkel Flyverbom, 30. oktober 2021 om tech-dagsorden i kommunalpolitik.
- Indlæg hos Tech Management, 10. november 202 af Johan Busse.

Indlægget handlede om, hvordan Dataetik kan blive en væsentlig konkurrencefordel for virksomheder og for Danmark.

- Tech-klumme af Mikkel Flyverbom, 11. december 2021 om streamingtjenesten Spotify rolle i kulturen.
- Debatindlæg i Altinget, 10. januar 2022 af Johan Busse. Indlægget handlede om de etiske og retsikkerhedsrisici ved en ny lov, som giver Skat mere lempelige rammer til at indsamle oplysninger om borgerne.
- Tech-klumme af Mikkel Flyverbom, 22. januar 2022 om udflytning af studiepladser og digital dannelse.
- Artikel i Berlingske, 6. februar 2022 af Mikkel Flyverbom omkring en ny datalov mellem EU og USA og dens betydning for techgiganternes tilstedeværelse i EU.
- Tech-klumme af Mikkel Flyverbom, 10. februar 2022 om Meta og EU.
- Kommentar i Altinget, 20. februar 2022 af Birgitte Arent Eiriksson. Artiklen omhandlede de problematikker et kontaktløssamfund skaber for samfundets sårbare borgere.
- Tech-klumme af Mikkel Flyverbom, 14. marts 2022 om metaverset.
- Podcast-afsnit af Del&Like, 10. marts 2022 med Christiane Vejøl. Afsnittede omhandlede tilpassede digital reklamer og annoncering.

● **Rådets formand og medlemmerne deltager løbende i arrangementer, konferencer og events**, hvor de blandt andet drøfter og bidrager til forståelsen for dataetiske perspektiver.

- Podcast-afsnit af Del&Like, 23. marts 2022 med Christiane Vejøl. Afsnittede omhandlede self-tracking og sundhedsdata.

4.2 Formanden og medlemmernes deltagelse i debatarrangementer mv.

Rådets formand og medlemmerne deltager løbende i arrangementer, konferencer og events, hvor de blandt andet drøfter og bidrager til forståelsen for dataetiske perspektiver på en række forskellige dagsordener af samfundsmæssig relevans. Der var f.eks. tale om

- Folkemødet 2021, hvor Johan Busse deltog i debatten 'Datadrevet smittebekæmpelse – hvordan ruster vi os til den næste epidemi?' Her diskuterede han, hvordan vi fremover – ud fra data – får en mere præcis håndtering af smittebekæmpelse og samtidig værner om borgerens privatliv og retssikkerhed.
- Johan Busse deltog i heldagseventet 'No time to data' d. 5. oktober 2021 arrangeret af ProActive, som var en dag med fokus på data nu og i fremtiden.
- Policy Lab om anvendelsen af prædiktive algoritmer i den offentlige sektor d. 21. september 2021
- ADD-Talk: Dit ansigt... er ikke dit eget d. 9. november 2021, hvor Johan Busse deltog i en fiktiv retssag om den "seneste" ghettopakke.
- Christiane Vejøl var vært for høringen 'Hvilken fremtid har den demokratiske samtale på sociale medier?' d. 18. januar 2022 i Folketinget.
- ADD-Talk: Techgiganternes næste kamplads: dine sundhedsdata d. 5. april 2022, hvor Johan Busse og Lisbeth Nielsen deltog i en fiktiv retssag om patienternes ret til bevare egne sundhedsdata.
- Folkemøde 2022: 'Kan du stole på digitale teknologier' arrangeret af Huawei. Eik Møller repræsenterede rådet i panelet.

5.

Rådgivning og sparring med myndigheder om dataetiske problemstillinger

En vigtig del af Dataetisk Råds mandat handler om at rådgive Folketinget, ministre og offentlige myndigheder om dataetiske spørgsmål ved brugen af data og ny teknologi. Til dette formål udarbejder Dataetisk Råd høringssvar til relevant lovgivning, ligesom rådet i det forgangne år har været forbi Christiansborg for at drøfte dataetik med flere politiske udvalg. Hertil kommer rådsmedlemmernes almindelige deltagelse i forskellige politiske udvalg og fora.

5.1 Anbefalinger om brugen af ansigtsgenkendelse

Udviklingen inden for ansigtsgenkendelsesteknologi går stærkt, og teknologien har potentiale til at fylde mere i det

offentlige rum i fremtiden båret frem af både kommercielle interesser såvel som myndigheders ønske om brug inden for især sikkerhed og retsforfølgelse. Rådet tog emnet op på et rådsmøde i september 2021 og drøftede, hvordan vi som samfund kan drage nytte af ansigtsgenkendelsesteknologi uden at gå på kompromis med bl.a. grundlæggende frihedsrettigheder.

Diskussionen viste, at der er behov for snarlig lovgivning om brugen af ansigtsgenkendelse i det offentlige rum. Rådet formulerede på den baggrund ti anbefalinger, som bør tages hensyn til i formuleringen af de juridiske rammer. Anbefalingerne kan læses på side 18-20.

5.2 Folketingsudvalg

Dataetisk Råd har i 2021-2022 haft et ønske om at skabe dialog med danske politikere omkring dataetiske perspektiver i ny lovgivning. Data og ny teknologi spiller i stigende grad en rolle på tværs af politiske områder og rummer et stort potentiale for alt fra beskæftigelseslovgivning til klima- og energiområdet. Af den grund bør dataetiske principper tænkes ind i det politiske maskinrum, hvilket kræver forståelse for, hvordan de mange teknologiske muligheder kan indfries på ansvarlig vis.

Dataetisk Råd har af den grund haft et særligt fokus på at bistå Folketingets politiske udvalg med dataetisk rådgivning. Rådet var inviteret til at holde oplæg for Erhvervsudvalget i november 2021. Anette Høyrup, Janne Rothmar Hermann og Johan Busse gav en indflyvning til dataetik i praksis og havde en god diskussion med udvalgets medlemmer om dataetiske perspektiver på det erhvervspolitiske område. Johan Busse og Birgitte Eirikkson var ligeledes indbudt til ekspertmøde om dataetik og retssikkerhed i marts 2022 som opfølgning på forslaget om ændring af lov om et indkomstregister, skatteindberetningsloven og skattekontrolloven.

5.3 Høringssvar

Dataetisk Råd har i 2021-22 udarbejdet tre høringssvar i forbindelse med nye lovforslag og initiativer med særlig dataetisk relevans. Det er efter rådets ønske blevet besluttet, at rådet fremover skal høres over flere

lovforslag. Det ønske har Justitsministeriet efterkommet og skrevet, at '(...) Dataetisk Råd skal høres over udkast til lovforslag og administrative forskrifter, der ligger inden for det område, rådet beskæftiger sig med'. De afgivne høringssvar kan læses i deres helhed på side 21-33 og drejer sig om følgende:

5.3.1 Projektforslag til nye kommunale og regionale signaturprojekter om anvendelse af kunstig intelligens

Digitaliseringsstyrelsen, KL og Danske Regioner anmodede om Dataetisk Råds bemærkninger til en række projektforslag til nye kommunale og regionale signaturprojekter, der blev lanceret for at skabe erfaringer med anvendelse af kunstig intelligens i den offentlige sektor. Dataetisk Råd finder det generelt positivt, at man ønsker at afsøge mulighederne for anvendelse af ny teknologi, og herunder kunstig intelligens, i den offentlige sektor. Rådets vigtigste anbefalinger er, at projekterne overvejer og dokumenter potentielle dataetiske udfordringer og løbende evaluerer dette, indtænker formål- og tidsbegrænsning samt generel dataminimering og anvender rådets samkøringsværktøj, hvis projekterne involverer samkøring.

5.3.2 Forslag til lov om ændring af Det Centrale Personregister

Dataetisk Råd tog af egen drift lovforslag om ændring af det Centrale Personregister op til diskussion på rådsmøde i september 2021, idet rådet ikke var høringspart og

formulerede på den baggrund et samlet høringssvar over dataetiske betænkeligheder i lovforslaget.

Dataetisk Råd fandt, at hensynet til et korrekt og retvisende CPR-register er et anerkendelsesværdigt formål. Men det er rådets opfattelse, at den forslåede adgang til uden samtykke at indhente bankoplysninger i form af kontoudtog er dataetisk betænkeligt.

Dataetisk Råd anbefalede derfor at der, inden lovforslaget fremsættes i Folketinget, bliver foretaget en analyse og vurdering af forslagens proportionalitet i forhold til de væsentlige dataetiske betænkeligheder, der er forbundet med indsamling af oplysninger i blinde og indsamling af unødvendige og efter omstændighederne meget private oplysninger. Lovforslaget blev ikke fremsat som del af Lovprogrammet 2021-2022.

5.3.3 Lovforslag om regulering af sociale medier

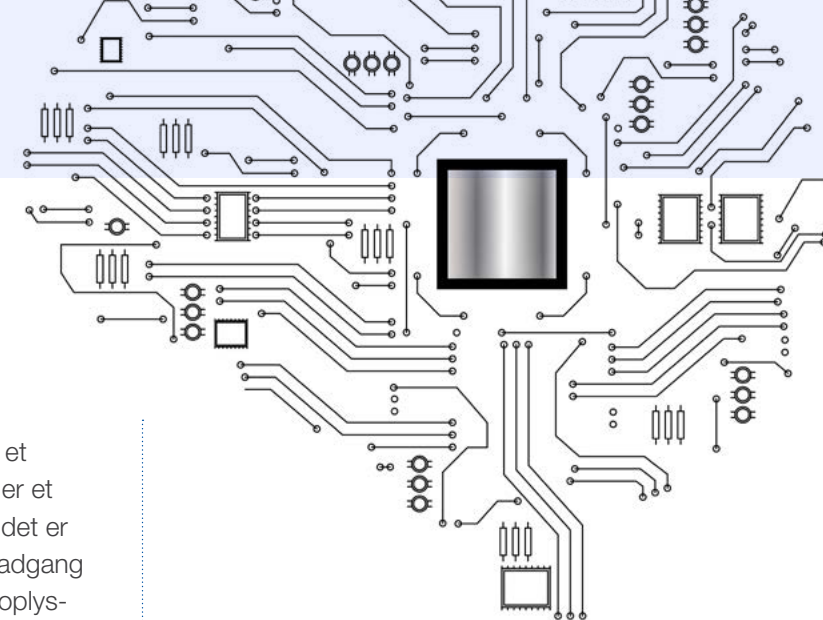
Dataetisk Råd fik regeringens lovforslag om regulering af sociale medier til høring og drøftede lovforslagets indhold på et rådsmøde i januar 2022. Rådet anerkendte, at man fra politisk side forholder sig til indhold på sociale medier mv. og sikrer rettigheder i forbindelse med behandling af klager om indhold.

Rådet fandt dog anledning til at bemærke, at selv om lovforslaget vil føre til klarere rammer for indholdskontrol og brugerrettigheder især i forhold til tidsfrister, skal man

ikke forvente, at lovforslaget vil komme alle relevante problemer med ulovligt indhold på sociale medier til livs. Diskussionen på sociale medier indbefatter f.eks. indhold kendetegnet af usande eller på anden vis uønsket indhold, der ikke er direkte ulovligt, om som lovforslaget dermed ikke adresserer. Dataetisk Råd er her grundlæggende enig i, at virksomheders pligt til at fjerne indhold ikke skal reguleres med henvisning til etiske eller lignende standarder, men at der også fremover skal reguleres ud fra, om indholdet er lovligt eller ulovligt.

5.4 Digitaliseringspartnerskabet

Regeringen nedsatte i foråret 2021 et Digitaliseringspartnerskab, som skulle rådgive regeringen om policy tiltag og andre initiativer, der kunne skabe gode rammebetingelser for at udnytte digitale teknologi til gavn for det danske samfund. Partnerskabet havde deltagelse fra rådet med Rikke Hvilshøj og Mikkel Flyverbom som medlemmer, der begge bidrog til at tænke dataetiske principper ind i Digitaliseringspartnerskabets endelige anbefalinger.

6.

Understøtte ansvarlig databehandling i offentlige myndigheder og private virksomheder

Dataetisk Råd arbejder aktivt for at understøtte ansvarlig og bæredygtig dataanvendelse i erhvervslivet og i den offentlige sektor såvel som i samfundet generelt. Det seneste år har rådet især løftet denne opgave ved at lancere et praktisk værktøj om dataetik foruden formandens og medlemmernes løbende møder med en række virksomheder, myndigheder og organisationer, der søger rådets input til deres arbejde med dataetik.

6.1 Værktøjet 'Dataetik – Sådan gør du'

Dataetisk Råd lancerede i efteråret 2021 'Dataetik - Sådan gør du', der sammen med det tilhørende Dataetiske Canvas har til formål at hjælpe virksomheder og

organisationer til at komme i gang med at arbejde med dataetik. Værktøjerne guider læseren igennem dataetiske dilemmaer ved at give inspiration til, hvilke spørgsmål de kan stille dig selv og kollegaer, når de står over for dataetiske problemstillinger. Værktøjet tydeliggør fordele, ulemper og utilsigtede konsekvenser ved konkrete eksempler på databehandling og foreslår, hvordan virksomheder og organisationer kan foretage beslutninger om databrug på et mere kvalificeret grundlag.

'Dataetik - Sådan gør du' bygger på et grundigt arbejde i rådet for at udforme en transparent og stringent definition af, hvad dataetik er, og hvordan man kan arbejde

med emnet, som blev udført af Institut for Menneskerettigheder. I forlængelse af dette arbejde satte rådet sig for at formulere resultaterne på en lettilgængelig måde, der var brugbar og vedkommende som en generel introduktion til dataetik.

Værktøjet blev lanceret ved et event i Industriens Hus i samarbejde med Dansk Industri og D-mærket til et halvdags-program, der satte fokus på en række dataetiske redskaber målrettet især små og mellemstore virksomheder.

6.2 Input til dataetik i andre organisationer

Blandt brancheorganisationer, fagforeninger og virksomheder har der generelt været et stigende fokus på dataetik som brand og konkurrencefordel, hvilket skaber en stigende efterspørgsel hos Dataetisk Råd. En række organisationer har rakt ud med efterspørgsel om bidrag fra rådet til deres eget arbejde med dataetik. Især har formanden været aktiv på landevejene ifm. oplæg afholdt ved en lang række organisationer på tværs af forskellige sektorer, bl.a. nedenstående organisationer.

- Oplæg for netværk om offentlig topledelse – digitalisering, 'Etik og digitalisering'
- Danske Revisorer, 'Dialogmøde om dataetik'
- LB-forsikring, 'Uddannelsesdag for bestyrelsen for LB'
- OECD, 'Towards a shared understanding of data ethics'
- DPO-netværk

- Forsikring og Pension, 'Gå hjem-møde om dataetik'
- ATP
- Erhvervsministeriet
- Ministeriernes DPO netværk
- F5-netværket "offentlig topledelse – digitalisering"
- JUC netværk
- Forsikring & Pension
- Digi-Talks (CBS, ITU, KU, AAU samt KEA), event om dataetik og datasikkerhed
- Oplæg om dataetik i KL-regi (kommunernes AI-program)

Herudover har Jonas Christoffersen været formand for Kommunernes Landsforenings Teknologitænktetank, der i marts 2022 præsenterede en række anbefalinger til, hvordan kommuner kan anvende teknologi til at skabe bedre velfærd i fremtiden.

6.3 Undervisning på videregående uddannelser

Dataetisk Råd har også bidraget til fremme viden om dataetik på de videregående uddannelser. Johan Busse har deltaget som gæsteunderviser i faget Konzeptudvikling og innovation som er en del af kandidatuddannelsen i Kommunikation og IT på Københavns Universitet. Ligeledes deltog rådet som case for to grupper af studerende, der begge arbejdede med Dataetisk Råds værktøj til kommuner og offentlige myndigheder om samkøring af data.

7.

Anbefalinger til brug af ansigtsgenkendelse i det offentlige rum og alment tilgængelige steder

Dataetisk Råd er et regeringsnedsat råd, som bl.a. rådgiver Folketinget, ministre og offentlige myndigheder om dataetiske spørgsmål ved brugen af data og ny teknologi, herunder i lyset af de mange fordele, som brugen af data og ny teknologi kan give.

Rådet forholder sig til etiske spørgsmål om forholdet mellem på den ene side fordelene ved anvendelse af ny teknologi og på den anden side hensynet til borgernes grundlæggende rettigheder, retssikkerhed og grundlæggende samfundsmæssige værdier.

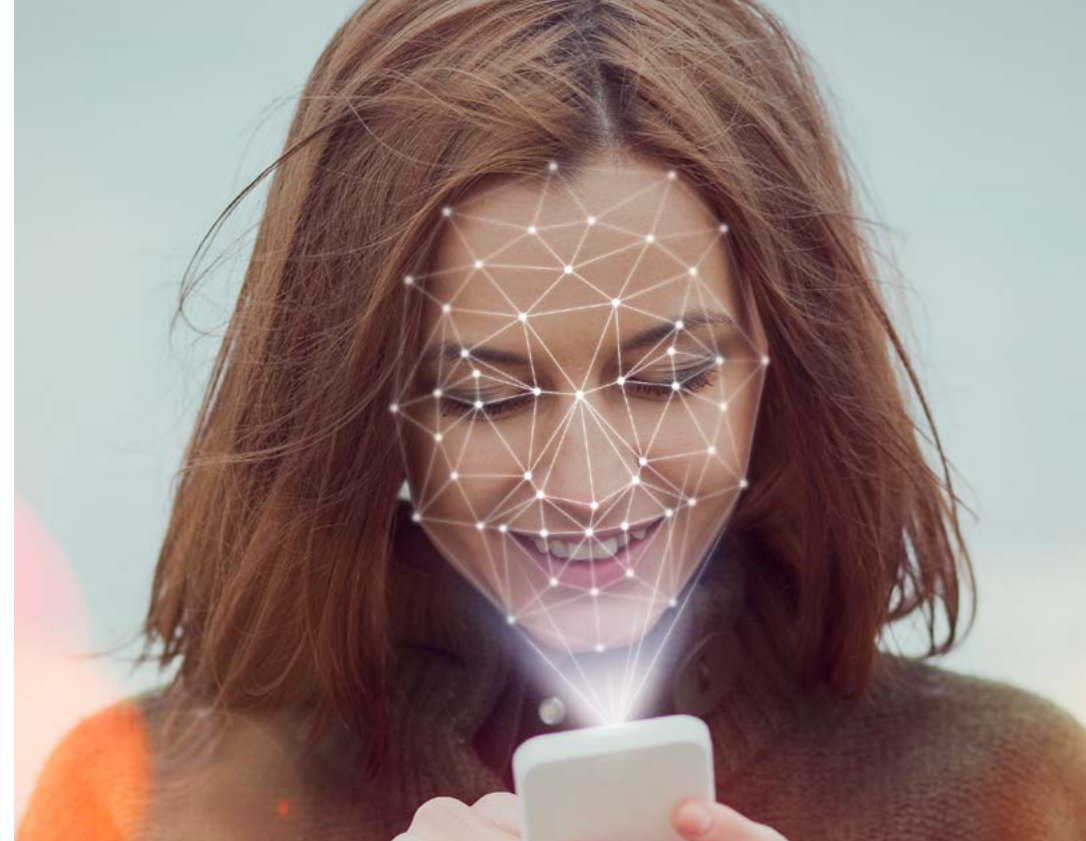
Om ansigtsgenkendelse i det offentlige rum og alment tilgængelige steder

Ansigtsgenkendelse er en teknologi, som blandt andet bruger kunstig intelligens til

at analysere biometriske data i billedmateriale. Teknologien kan blandt andet bruges til at fastslå tilstedeværelsen af mennesker, hvem et ansigt tilhører samt personlige kendetegn såsom øjenfarve, alder, køn og etnicitet mv.

Ansigtsgenkendelse bruges efterhånden i flere og flere sammenhænge, og det kommercielle marked for ansigtsgenkendelsesprodukter er hastigt voksende. I takt med dette er der en voksende og væsentlig diskussion om rammerne for brugen af teknologien. Herunder i det offentlige rum og alment tilgængelige steder.

Ved offentlige rum forstås her fysiske områder, som alle normalt har adgang til, herunder pladser, gader, parker mv.

Ved alment tilgængelige steder forstås her steder, der normalt er tilgængelige for almenheden og hvor folk sædvanligvis færdes, herunder f.eks. indkøbscentre, forretningslokaler, kulturinstitutioner, biografteatre, restauranter, cafeer, barer mv., samt sportshaller, stadions, fitnesscentre, lokaler benyttet af liberale erhverv samt uddannelsesinstitutioner mv.

Brug af ansigtsgenkendelse i det offentlige rum og alment tilgængelige steder udgør et betydeligt indgreb i individets privatliv og selvbestemmelse og indebærer væsentlige risici for individets retssikkerhed og grundlæggende frihedsrettigheder. Teknologien indebærer herunder på sit aktuelle stade væsentlige risici for at diskriminere befolkningsgrupper på baggrund af race, etnicitet, køn mv.

Anvendelsen af ansigtsgenkendelse indebærer derfor betydelig risiko for utilsigtede skadevirkninger. Af den grund er det afgørende, at teknologiens udbredelse gøres til et samfundsanliggende med henblik på en kontrolleret, begrænset og transparent anvendelse. Ansigtsgenkendelse er en central del af EU-Kommissionens nylige forslag til forordning om Kunstig Intelligens (AI Act), som forventes færdigbehandlet i slutningen af 2022.

Ansigtsgenkendelse har omvendt klare fordele og mangfoldige anvendelsesmuligheder og kan blandt andet bidrage til effektivisering af processer hos myndigheder og virksomheder.

Danmark er kendt som en nation med en meget høj grad af tillid, hvilket medvirker

til at reducere omfanget af kontrol og overvågning. Den høje tillid bidrager til Danmarks sammenhængskraft, produktivitet og konkurrenceevne, og til et åbent, tillidsvækkende og gæstfrit omdømme i udlandet. Ukontrolleret brug af ansigtsgenkendelse kan medvirke til at udhule tilliden i samfundet.

Selvom teknologien har klare fordele og mangfoldige anvendelsesmuligheder, er risiciene for utilsigtede skadevirkninger betydelige, hvorfor teknologiens udbredelse bør gøres til et samfundsanliggende med henblik på en kontrolleret, begrænset og transparent anvendelse.

Dataetisk Råd anbefaler derfor, at lovgiver i tillæg til den regulering af ansigtsgenkendelse, som følger af databeskyttelsesreglerne i dag, indfører de nødvendige foranstaltninger for at sikre overholdelsen af følgende anbefalinger, herunder i forbindelse med forhandlingerne om kommende EU-regulering.

7.1 Anbefalinger til dataetisk brug af ansigtsgenkendelse

Brug af ansigtsgenkendelse i det offentlige rum og alment tilgængelige steder bør:

1. kun finde sted med klar, specifik og formålsafgrænset lovhjemmel.
2. være begrundet i ønsket om opnåelse af anerkendelsesværdigt formål, der ikke opnås på en mindre indgribende måde uden uforholdsmæssig stor ressourcebyrde.
3. kun ske på baggrund af en bred og åben demokratisk samtale om fordele og ulemper og en dataetisk vurdering

under inddragelse af relevant viden og forskning om de og kort- og langsigtede risici og konsekvenser.

4. alene ske, hvis der er klar proportionalitet mellem det formål, der ønskes opnået, og de potentielle skadevirkninger, jf. ovenfor. I denne vurdering bør også risikoen for utilsigtet datafangst indgå sammen med en vurdering af teknologiens præcision til det påtænkte formål.
5. så vidt muligt kun finde sted på baggrund af et klart og informeret samtykke. Så vidt muligt, bør der stilles et alternativ til rådighed, så ansigtsgenkendelsen kan fravælges og samtykket er udtryk for reel frivillighed.
6. ikke føre til lagring af biometriske data.
7. være omgærdet med en ekstraordinær høj grad af sikkerhed og med privacy-by-design og dataminimering som default. Denne anbefaling gælder uanset om, der foreligger samtykke.
8. være effektivt oplyst, skiltet eller på anden måde synliggjort, så personer hvis data opfanges af teknologien, er oplyst herom.
9. være oplyst i en offentlig tilgængelig fortegnelse.
10. være baseret på åbenhed om formål, anvendelse, metode og teknologi og efter udarbejdelse af offentligt tilgængelige konsekvensanalyser. Disse oplysninger bør fremgå af fortegnelsen nævnt i punkt 9.

8.

Høringssvar

I løbet af det seneste år har Dataetisk Råd i tre tilfælde bidraget til dataetisk kvalificering af lovgivning og andre initiativer. Høringssvarene kan læses nedenfor.

8.1 Høringssvar over projektforslag til nye kommunale og regionale signaturprojekter om anvendelse af kunstig intelligens i den offentlige sektor

Digitaliseringsstyrelsen, KL og Danske Regioner har ved e-mail af 19. april 2021 anmodet om Dataetisk Råds eventuelle bemærkninger til en række projektforslag til nye kommunale og regionale signaturprojekter, der skal give erfaringer med anvendelse af kunstig intelligens i den offentlige sektor.

Dataetisk Råd er tidligere blevet introduceret til signaturprojekterne og er senest i januar blevet præsenteret for to konkrete problemstillinger fra signaturprojekter, hvor projektlederne fik lejlighed til at præsentere

og gå i dialog med rådet om dataetiske problemstillinger.

De i alt 27 projektforslag fordeler sig på overordnet på tre forskellige områder: klima (3 projektforslag), velfærd, herunder sundhed (15 projektforslag), og administration (9 projektforslag).

På klimaområdet kan kunstig intelligens ifølge projektparterne hjælpe klimaindsatsen ved at bidrage til en reduktion af mængden af drivhusgasser, f.eks. gennem intelligent energistyring i bygninger. Her kan algoritmer efter det oplyste prædiktere energibehovet, således at man ikke opvarmer bygninger på tidspunkter, hvor de ikke benyttes. Kunstig intelligens kan eksempelvis også efter det oplyste anvendes til at identificere kælder, dør- og portåbninger i 3D-bymodeller baseret på eksisterende luft- og skråfotos, hvor vandet vil løbe hen og derved danne

vidensgrundlag for klimasikringstiltag, så man undgår oversvømmelser af boliger og infrastruktur.

På velfærdsområdet, herunder sundhedsområdet, kan kunstig intelligens ifølge projektparterne f.eks. benyttes til hurtigere og bedre billeddiagnostik ved f.eks. at understøtte lægen i at identificere tegn på kræft, lungesygdomme og slidgigt mv. og derved også fokusere anvendelsen af røntgen- og MR-scanninger. Tilrettelæggelse af indsatsen målrettet udsatte borgere ventes ifølge projektparterne også at kunne forbedres og understøttes ved brugen af kunstig intelligens. Eksempelvis kan teknologien efter det oplyste benyttes til f.eks. ved opsporing af underernæring hos ældre eller i visitationen af borgere til f.eks. genoptræningsforløb.

Endelig har en række projektforslag ifølge projektparterne til formål at anvende kunstig intelligens til at forbedre den offentlige administration og service. Det kan f.eks. være anvendelse af voicebots eller intelligent mailsortering. Kunstig intelligens kan efter det oplyste også understøtte en korrekt og hurtig sagsbehandling ved hjælp af beslutningsstøtte i forbindelse med aktindsigter og bidrage til at effektivisere interne administrative processer.

8.1.1 Dataetisk Råd har følgende bemærkninger:

Dataetisk Råd finder det generelt positivt, at man med en række nye kommunale

og regionale signaturprojekter ønsker at afsøge mulighederne for anvendelse af ny teknologi og herunder kunstig intelligens i den offentlige sektor.

Anvendelse af kunstig intelligens i den offentlige sektor er stadig på et tidligt stadie. Med signaturprojekterne kan der høstes erfaringer med anvendelse af teknologien med henblik på at udnytte teknologiske muligheder til at give en bedre og mere effektiv service til borgere og virksomheder.

Samtidig kan projekterne give indsigt i teknologiens begrænsninger og udfordringer, herunder i forhold til de dataetiske overvejelser, som anvendelse af kunstig intelligens i den offentlige sektor giver anledning til.

Dataetisk Råd anbefaler, at det overvejes og udtrykkeligt dokumenteres, hvilke etiske overvejelser, der ligger til grund for projekterne i forhold til retssikkerhed, grundlæggende rettigheder og grundlæggende samfundsmæssige værdier. Rådet opfordrer til, at projekterne løbende og i afrapporteringen forholder sig til, dokumenterer og evaluerer etiske problemstillinger i forbindelse med projekterne, så det sikres, at relevante overvejelser og hensyn til etiske værdier integreres i databehandlingen.

Dataetisk Råd finder det generelt positivt, at en række af signaturprojekterne tematisk er udvalgt inden for områder, der ikke i sig selv synes at involvere borgernes

personlige oplysninger. Denne udvælgelse flytter fokus fra spørgsmålet om, hvordan borgernes oplysninger kan bruges til spørgsmålet om, hvad ny teknologi, hvad og data i bred forstand har af nytteværdi.

Det er imidlertid rådets anbefaling, at det overvejes og beskrives præcist, hvilke data der skal anvendes, herunder fra hvilke kilder samt hvor følsomme disse data anses for at være.

Rådet anbefaler i den forbindelse, at indhold, omfang og deling af borgernes personlige data begrænses mest muligt og ikke opbevares længere end højst nødvendigt. Rådet fremhæver i den forbindelse databeskyttelsesreglernes krav til formålsbegrænsning, tidsbegrænsning og dataminimering.

Dataetisk Råd anbefaler, at fejlsikring og sikkerhed i forhold til opbevaring og eventuel deling af data tænkes ind tidligt i projekterne, således at systemer baseret på kunstig intelligens kan håndtere fejl eller uoverensstemmelser og reagere hensigtsmæssigt på sådanne samt, at systemer og data ikke utilsigtet bliver tilgængelige for uvedkommende personer og på anden måde være modstandsdygtige over for angreb og forsøg på manipulation af data eller algoritmer.

Dataetisk Råd anbefaler derudover, at rådets samkøringsværktøj anvendes til alle signaturprojekter, der involverer samkøring af data, og at værktøjets brug indarbejdes

i projekterne og i afrapporteringen med henblik på at understøtte etiske overvejelser i forbindelse med samkøring af data i den offentlige sektor. Der kan læses mere om rådets samkøringsværktøj via følgende link: [Samkøring af data i det offentlige ved brug af nye teknologier](#)

Det er endvidere Dataetisk Råds anbefaling, at projekterne baseres på gennemsigtighed for borgerne. Der bør informeres klart og forståeligt om behandlingen af borgernes data, det enkelte projekts formål, funktion, sikkerhed og begrænsninger.

Dataetisk Råd anbefaler yderligere, at signaturprojekterne, der involverer borgernes data, bygger på frivillighed og valgfrihed for borgerne.

Endelig er det Dataetisk Råds anbefaling, at der tænkes lighed ind i udviklingen af projekterne med henblik på at mindske problematiske bias i data. Det er endvidere rådets anbefaling, at der målrettet arbejdes for at også ressourcetsvage og udsatte borgere får gavn af den teknologiske udvikling.

For at sikre at databehandlingen sker under behørig hensyntagen til de personer, den berører, anbefaler rådet endvidere, at de signaturprojekter, der i sidste ende sigter imod at forbedre forholdene for borgere eller medarbejdere, inddrager relevante faggrupper, brugergrupper og organisationer i overvejelserne af

signaturprojekternes fordele og ulemper også i dataetisk henseende.

Rådet står til rådighed for uddybning og yderligere rådgivning i forhold til eventuelle dataetiske overvejelser i forbindelse med projekterne.

8.1.2 Høringssvar over projektforslag til nye kommunale og regionale signaturprojekter om anvendelse af kunstig intelligens i den offentlige sektor

Dataetisk Råd er et regeringsnedsat forum, som bl.a. rådgiver Folketinget, ministre og offentlige myndigheder om dataetiske spørgsmål ved brugen af data og ny teknologi, herunder i lyset af de mange fordele, som brugen af data og ny teknologi kan give.

Rådet forholder sig til etiske spørgsmål om forholdet mellem, på den ene side, fordelene ved anvendelse af ny teknologi og, på den anden side, hensynet til borgernes grundlæggende rettigheder, retssikkerhed og grundlæggende samfundsmæssige værdier.

Ved forslag til lov om ændring af lov om Det Centrale Personregister (kommunernes kontrol med bopælsregistreringen i CPR m.v.), er der blandt andet stillet forslag om, at kommunerne under visse betingelser kan indhente kontoudskrifter fra borgernes pengeinstitutter uden borgernes samtykke, i det omfang sådanne oplysninger kan medvirke til at fastlægge de pågældendes

bopælsforhold, og andre oplysning ikke er tilstrækkelige.

Dataetisk Råd har ikke været hørt over lovforslaget. Men rådet finder det stadig relevant at fremsætte bemærkninger.

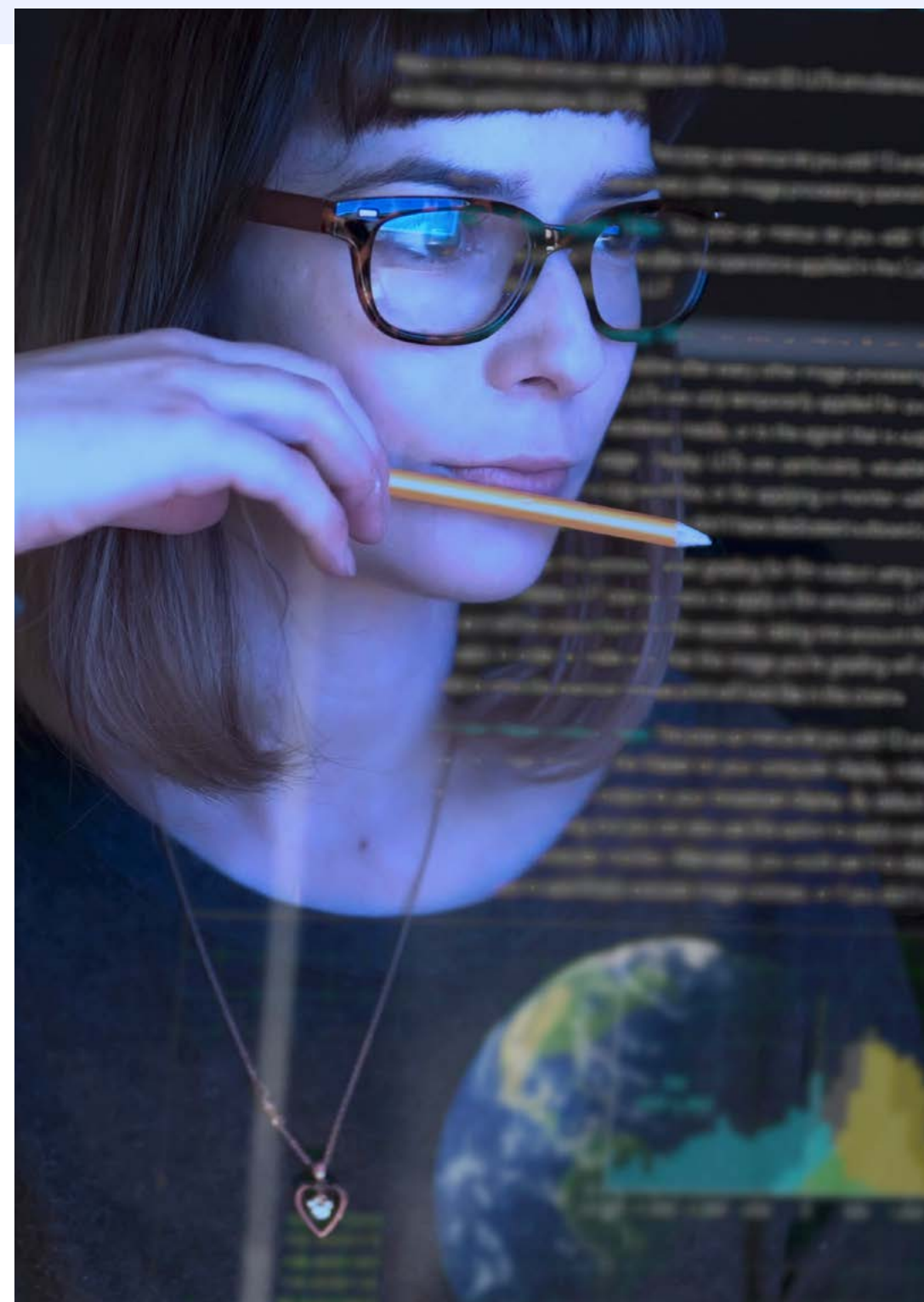
8.1.3 Dataetisk Råd har følgende bemærkninger til lovforslaget:

Dataetisk Råd finder, at hensynet til et korrekt og retvisende CPR-register er et anerkendelsesværdigt formål, men det er rådets opfattelse, at den forslåede adgang til uden samtykke at indhente bankoplysninger i form af kontoudtog er dataetisk betænkeligt.

Lovforslaget indebærer, at kommunerne får adgang til at indhente oplysninger så at sige i blinde, dvs. uden på forhånd at vide eller kunne vide, om oplysningerne vil kunne anvendes til det givne formål (at fastslå borgerens bopæl).

En sådan indhentelse har uanset sin sit specifikke formål og sit afgrænsede anvendelsesområde efter rådets opfattelse karakter af fishing expedition eller datahøst og adskiller sig i øvrigt grundlæggende fra den måde myndigheder normalt oplyser sager i det offentlige, jf. retsgrund-sætningen om offentlige myndigheders oplysningspligt.

Det er rådets opfattelse, at en sådan indsamling af oplysninger udgør et alvorligt indgreb i borgernes privatliv, som meget nøje bør afvejes i forhold til de gevinster,

der søges opnået. Der ses ikke foretaget en nærmere analyse og vurdering heraf, og det er således uklart, hvorvidt indgrebet er proportionalt.

Efter rådets opfattelse bør vurderingen omfatte rimeligheden af at indsamle data om borgerne, uden at kommunerne reelt kan vide om indhentelsen vil forsyne kommunerne med relevante oplysninger og med overvejende sandsynlighed vil omfatte private oplysninger, som kommunerne under andre omstændigheder ikke vil være berettiget til at indhente – heller ikke med borgerens samtykke.

Dataetisk Råd anbefaler derfor, at der, inden lovforslaget fremsættes i Folketinget, foretages en analyse og vurdering af forslagens proportionalitet i forhold til de væsentlige dataetiske betænkeligheder, der er forbundet med indsamling af oplysninger i blinde og indsamling af unødvendige og efter omstændighederne meget private oplysninger.

Såfremt lovforslaget fremsættes, anbefaler rådet, at der fastsættes klare regler, som sikrer, at kommunerne ikke anvender de indhentede oplysninger til andet formål end det udtrykkeligt angivne og at oplysninger, som ikke kan anvendes til at fastslå borgernes bopæl, straks slettes.

Rådet anbefaler endvidere, at borgerne i muligt omfang orienteres inden indsamlingen og får mulighed for at gøre indsigelse imod indsamlingen, inden den iværksættes.

Rådet henviser i øvrigt til principperne i rådets værktøj til myndigheder, der arbejder med datasamkøring. Værktøjet skal understøtte, at offentlige myndigheder gør sig de nødvendige overvejelser forud for beslutninger om samkøring af data ved brug af nye teknologier og vil også kunne fungere som guide ved udarbejdelse af lovforslag til bredere, dataetiske overvejelser med henblik på at træffe beslutninger, der er dataetisk forsvarlige.

Ud over dataetiske aspekter indebærer lovforslaget principielle spørgsmål vedrørende borgernes retssikkerhed, bankhemmeligheden mv., som ikke synes at være belyst i lovens forarbejder.

Lovforslaget ses endvidere at indebære en fravigelse af det forvaltningsretlige undersøgelsesprincip, der gælder for offentlige myndigheder om, at myndighederne alene må indhente nødvendige og relevante oplysninger til brug for behandling af en sag vedrørende konkrete borgere. Dette synes heller ikke at være belyst i lovens forarbejder.

Dataetisk Råd står til rådighed for uddybning, yderligere rådgivning mv.

8.2 Forslag til Lov om regulering af sociale medier

8.2.1 Indledende bemærkninger

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har ved e-mail af 20. december 2021 anmodet om Dataetisk Råds eventuelle

bemærkninger til udkast til lovforslag om regulering af sociale medier.

Dataetisk Råd rådgiver regeringen og Folketinget om dataetiske spørgsmål, herunder i forbindelse med ny lovgivning. Rådets høringssvar er derfor begrænset til dataetiske spørgsmål.

Lovforslaget pålægger tjenesteudbydere af kommunikationsplatforme at etablere procedurer for håndtering af klager over ulovligt indhold inden for specifikke tidsfrister, herunder skal "åbenlyst ulovligt" indhold være fjernet inden for 24 timer. Lovforslaget vedrører sociale platforme, gruppebeskedtjenester samt en række store dating- og gaming-platforme med over 100.000 danske brugere årligt. Ulovligt indhold defineres ikke særskilt i lovforslaget, men omfatter enhver form for indhold, der strider mod gældende dansk ret.

Det følger videre af forslaget, at tjenesteudbydere skal etablere en procedure for efterprøvelse af deres afgørelser og har oplysningsforpligtelse over for både anmeldere og de brugere, som får fjernet eller blokeret deres indhold.

Samtidig pålægges tjenesteudbyderne at offentliggøre rapporter, der indeholder beskrivelser af deres system til at kontrollere indhold samt statistiske opgørelser over, hvor meget og hvor hurtigt indhold fjernes i henhold til dansk lov.

Forslaget skal ses i sammenhæng med de aktuelle initiativer på EU-niveau. Blandt andet har Kommissionen fremlagt forslaget "Digital Services Act" og "Digital Markets Act", der skal færdigbehandles i 2022. EU har også vedtaget fremlagt forordningen "Terrorist Content Online Regulation", der træder i kraft 7. juni 2022, og som pålægger tjenesteudbydere at fjerne terrorrelateret indhold inden for en time efter anmeldelse fra myndigheder.

Nærmere om lovforslagets forhold til dataetik

Lovforslaget handler grundlæggende om at skærpe de gældende krav om, at visse private virksomheder skal fjerne ulovligt indhold, således at indholdet skal fjernes hurtigere og efter en mere sikker og gennemsigtig procedure. Da det må anses for i strid med god dataetik, hvis virksomheder ikke fjerner ulovligt indhold, berører lovforslaget dataetiske spørgsmål.

Dataetisk Råd skal gøre opmærksom på, at lovforslaget kun vedrører ulovligt indhold, og at det også kan være uetisk, såfremt virksomheder ikke fjerner lovligt indhold. Det kan således være uetisk ikke at fjerne indhold så som tekst- eller billeddata, som en person ikke (længere) ønsker tilgængeligt på f.eks. et socialt medie. Det kan også være uetisk at formidle f.eks. hadsk tale eller andet indhold, som har en negativ indvirkning på borgere eller samfund. En dataetisk tilgang til f.eks. sociale medier rejser således en række vanskelige

spørgsmål også om ytringsfrihedens grænser.

Efter Dataetisk Råds opfattelse må det anses for uetisk ikke at fjerne ulovligt indhold. Rådet anerkender derfor, at man fra politisk side forholder sig til indhold på sociale medier mv. og sikrer rettigheder i forbindelse med behandling af klager om indhold. Ligeledes finder Dataetisk Råd det hensigtsmæssigt, at der med lovforslaget fastlægges forpligtelser og procesuelt ansvar for regulering af indholdet på sociale medier, og at lovforslaget omfatter såvel danske som internationale tjenesteudbydere.

Lovforslagets overordnede formål ses at være i overensstemmelse med dataetiske principper, men lovforslaget rummer også elementer, som Dataetisk Råd har betænkeligheder ved og som bør overvejes nærmere.

I det følgende gennemgås nogle dataetiske aspekter af lovforslaget med udgangspunkt i de 10 principper for dataetik, som Dataetisk Råd arbejder ud fra, og som kan findes i publikationen Dataetik – Sådan gør du.

8.2.2 Dataetisk Råd har følgende bemærkninger til lovforslaget: Retssikkerhed

Som dataetisk princip handler retssikkerhed om, at data skal behandles med respekt for grundlæggende retssikkerhedsmæssige garantier. I lovforslaget kommer

det til udtryk i form af de rettigheder, som brugeren har i forbindelse med tjenesteudbyderens behandling af klager over indhold.

Lovforslaget vil bidrage til at skabe større klarhed om forpligtelsen for sociale medier mv. og til at etablere klagesystemer med visse minimumskrav. Rådet finder det vigtigt, at rettighederne både gælder for dem, der klager over indhold, og for dem, hvis indhold der klages over. Rådet finder det derfor relevant som foreslået at give mulighed for at appellere afgørelser om at fjerne eller fastholde indhold, der er blevet klaget over.

Rådet peger på, at det også kan overvejes om forslaget bør indeholde regulering af ansvaret for store tjenesteudbydere i relation til borgere, som lider skade, såfremt åbenbart ulovligt indholdet ikke fjernes rettidigt samt i forhold til brugere, hvis indhold fjernes uretmæssigt.

Lovforslaget stiller også krav om, at tjenesteudbydere skal implementere de nye krav på en måde, der er nem og tilgængelig for brugeren, hvilket rådet finder positivt.

Dette gælder også forslaget om at gøre det muligt for brugere at klage til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen over tjenesteudbydernes proces for behandlingen af klagen.

Omvendt noterer Dataetisk Råd sig, at lovforslaget ikke etablerer et uafhængigt klagenævn eller lignende, der kan behandle

klager om at nedtage eller ikke nedtage indhold, der menes eller ikke menes at være klart ulovligt. Det betyder, at det er op til eventuelle skadelidte selv igennem retssager mv. at holde tjenesteudbyderne ansvarlige for skadevoldende beslutninger. Loven indeholder ikke et klart svar på skadelidtes handlemuligheder i den forbindelse.

Rådet anerkender, at spørgsmålet om, hvordan man bedst sikrer brugeres retssikkerhed i forhold til beslutninger om nedtagning/ikke-nedtagning er komplekst. Men spørgsmålet er ikke desto mindre af relevans for sikring af ansvarlige tjenester, og rådet henleder derfor opmærksomheden på, at brugerens retssikkerhed på dette område på nuværende tidspunkt er svag, og at adgangen til prøvelse ikke er let.

I forlængelse af de dataetiske overvejelser omkring brugernes retssikkerhed, er det også et dataetisk princip, at brugerne får den fornødne information til at kunne handle og gøre brug af deres brugerrettigheder. Uanset om lovforslaget kan skabe større klarhed over rettigheder, pligter og klagemuligheder for en del af de sociale medier mv., er det fortsat særdeles vanskeligt for brugere og andre berørte personer at overskue disse.

Selve lovforslaget er i sig selv komplekst og vanskeligt at overskue, ligesom der f.eks. henvises til et indforstået begreb, "lex

specialis", ved afgrænsning af loven over for anden lovregulering, der kan indeholde rettigheder, pligter og klagemuligheder.

Rådet finder, at lovforslaget kunne have større effekt, hvis det udbygges med en generel informations- og vejledningsforpligtelse for Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen i forhold til spørgsmål vedrørende rettigheder, pligter og klagemuligheder på sociale medier mv.

Ytrings- og informationsfrihed

I dataetisk sammenhæng drejer ytrings- og informationsfrihed om, at data skal behandles med respekt for grundlæggende demokratiske frihedsrettigheder. Det gælder også for behandlingen af bruger-genereret data og andet indhold på sociale medier.

Regulering af indholdet på sociale medier mv. har væsentlige aspekter vedrørende ytrings- og informationsfrihed og er principielt. Dette gælder særligt i et højt digitaliseret demokratisk samfund, som det danske, hvor borgere, virksomheder, organisationer samt politikere og andre meningsdannere i høj grad kommunikerer via sociale medier mv.

F.eks. kan kravet om at fjerne 'åbenlyst ulovligt' indhold inden for 24 timer under risiko for bødestraf i sig selv indebære, at tjenesteudbyderne af forsigtighedshensyn unødigt begrænser brugernes informations- og ytringsfrihed. Det må anses for at være i strid med god dataetik.

Lovforslaget og bemærkningerne hertil synes imidlertid kun ganske sporadisk at forholde sig til sådanne principielle overvejelser, og det er ikke muligt at se, hvilke overvejelser der er gjort, i forhold til afvejningen mellem de relevante og i nogle tilfælde modstående hensyn.

Dataetisk Råd anbefaler, at lovforslagets implikationer for informations- og ytringsfriheden overvejes nærmere, og at det endelige lovforslag indeholder nærmere begrundelse vedrørende dette forhold.

Gennemsigtighed

Gennemsigtighed er et generelt dataetisk princip, der handler om at sikre åbenhed og indblik i, hvordan data bliver behandlet. Gennemsigtighed bidrager til, at vi som brugere og samfund kan have tillid til resultaterne af databehandlingen. I lyset af den stigende rolle, som sociale medier spiller i den demokratiske samtale, er det vigtigt, at vi kan have tillid til

kvaliteten af indholdskontrollen. Det er efter Dataetisk Råds opfattelse positivt, at et væsentligt formål med lovforslaget er at fremme transparens og åbenhed, der begge er afgørende for tillid.

Lovforslaget stiller krav om udarbejdelsen af transparensrapporter fra de tjenesteudbydere, der er omfattet af loven. Rapporterne skal indeholde en beskrivelse af de processer, der anvendes til at kontrollere indhold, og rapporterne kan bidrage til at kaste lys over et arbejde, der i dag ikke er meget detaljeret viden om i offentligheden. Samtidig skal tjenesteudbydere inkludere statistiske opgørelser over, hvor meget indhold de fjerner inden for forskellige tidsfrister, hvilket også er af betydning for tilliden til systemerne og afgørende for vurderingen af omfanget af ulovligt indhold mv.

For at øge brugbarheden af rapporterne anbefaler rådet, at lovforslaget stiller flere krav til beskrivelserne af det algoritmiske

grundlag. I lovforslagets nuværende formulering skal tjenesteudbydere kun inkludere "driftsprincipper". Men lovforslaget bør gå længere og pålægge tjenesteudbydere at beskrive de algoritmer, der anvendes i forbindelse med indholdskontrol, ligesom det bør beskrives, hvordan de virker. Det vil også bidrage til gennemsigtigheden, hvis tjenesteudbydere ikke blot afgiver "generelle oplysninger om de anvendte træningsdata" men pålægges at skabe reel indsigt i træningsdata. Såfremt der er bekymring for, at fuld offentliggørelse af sådanne oplysninger kan medføre, at personer kan omgå algoritmerne eller frygt for afsløring af forretningshemmeligheder, kan informationen eventuelt udveksles i fortrolighed med myndigheder og udvalgte eksperter.

Trods krav om transparensrapporter rejser principielle dataetiske spørgsmål sig om brugen af algoritmer til kontrol af indhold på tjenester og i behandlingen af klager. For at styrke tilliden bør der, som nævnt, være gennemsigtighed i forhold til algoritmers grundlag og funktion, ligesom der bør være åbenhed omkring algoritmens begrænsninger. Dataetisk Råd bemærker, at de algoritmiske kontrolværktøjer, der kan anvendes som led i klagebehandling, ikke i alle tilfælde kan garanteres at have den nødvendige præcision og kontekstforståelse til at kunne bruges ved vurderingen af ulovligt indhold.

Der er på tværs af tjenesteudbydere forskellige procedurer for indholdskontrol

og efter rådets oplysninger benytter ikke alle tjenesteudbydere såkaldte hybride systemer, der indeholder både automatiske, algoritmebaserede værktøjer samt menneskelige moderatorer. Der er efter rådets opfattelse ikke aktuelt fornøden sikkerhed for, at en ren maskinel afgørelse vil have tilstrækkelig kvalitet til, at det bør overlades til tjenesteudbydere at vælge en ren algoritmisk afgørelsesform. Taget den store mængde af indhold, der skal behandles på kort tid, i betragtning, vil en stor del af påklaget indhold derfor med stor sandsynlighed blive behandlet af algoritmer, og det åbner for, at indhold bliver nedtaget på et fejlbehæftet grundlag.

Dette forhold finder rådet generelt betænkeligt. Og særligt betænkeligt på de områder hvor indholdskontrollen skal foregå i realtid og kontrollen derfor må formodes at være fuldstændigt automatiseret, f.eks. ved kontrol af ulovligt indhold på gamingtjenester o. lign.

Dataetisk Råd foreslår, at dette forhold overvejes nærmere og behandles i det endelige lovforslag.

Privacy

Retten til privatliv er en grundlæggende dataetisk værdi, der betyder, at behandling af data foregår med respekt for privatlivets fred og under beskyttelse af personlige oplysninger.

Lovforslaget er også møntet på f.eks. datingtjenester, hvor indhold i modsætning

til sociale medier i høj grad forbliver privat, og hvor der er ofte tale om meget personlige samtaler. Kontrol af indhold på sådanne tjenester indebærer, at indhold, der klages over, bliver behandlet af et centralt system og kommer til flere personers kendskab, hvilket åbner for mulig lækage af data. Selv om kontrol af indhold er et anerkendelsesværdigt formål, bør lovforslaget præcisere, at implementeringen af indholdskontrol og klagemuligheder i forhold til kommunikation på datingsider og andre rum, der opfattes som fortrolige, i videst muligt omfang bør foregå efter privacy-by-design principper, og det bør sikres at det involverede personale iagttager særlig tavshedspligt.

Afsluttende kommentarer

Dataetisk Råd anerkender som nævnt indledningsvist, at man fra politisk side forholder sig til indhold på sociale medier mv. og sikrer rettigheder i forbindelse med behandling af klager om indhold.

Rådet finder dog anledning til at bemærke, at selv om lovforslaget vil føre til klarere rammer for indholdskontrol og brugerrettigheder især i forhold til tidsfrister, skal man ikke forvente, at lovforslaget vil komme alle relevante problemer med ulovligt indhold på sociale medier til livs.

De store tjenesteudbydere, som lovforslaget er rettet imod, udfører allerede i dag en omfattende indholdskontrol med udgangspunkt i retningslinjer, som hver

enkelt platform har udarbejdet. I mange tilfælde vil ulovligt indhold allerede være omfattet af disse retningslinjer.

Forslaget bygger på, at der ikke må gå mere end 24 timer fra et givent socialt medie opdager åbenlyst ulovligt indhold på platformen til det er fjernet. Det betyder, at det pågældende åbenlyse ulovlige indhold kan blive delt bredt og set de første 24 timer (og eventuelt kopieret) af mange mennesker. Omvendt kunne en kortere tidsgrænse rejse andre alvorlige problemstillinger om informations- og ytringsfriheden. Det er et politisk spørgsmål, hvor hurtigt (åbenlyst ulovligt indhold) skal fjernes.

Dataetisk Råd finder desuden anledning til at fremhæve, at lovforslaget ikke adresserer behandlingen af lovligt, men uønsket eller uetisk indhold. Det kan være indhold, der er misvisende eller indeholder usande påstande om faktiske forhold. Det er et komplekst spørgsmål, der bl.a. indebærer en afvejning imellem ytringsfrihed og den individuelle og samfundsmæssige interesse i at begrænse visse typer af indhold på sociale medier mv.

Dataetisk Råd er grundlæggende enig i, at virksomheders pligt til at fjerne indhold ikke skal reguleres med henvisning til etiske eller lignende standarder, men at der også fremover skal reguleres ud fra, om indholdet er lovligt eller ulovligt.

9.

Internationalt udsyn

Dataetik og digital ansvarlighed står også højt på den internationale dagsorden, hvor Dataetisk Råd har en vigtig opgave i at bidrage med det danske perspektiv.

I perioden for denne årsrapport har Johan Busse på vegne af Dataetisk Råd deltaget i en workshop om dataetik arrangeret af OECD i samarbejde med Erhvervsstyrelsen. Workshoppen samlede en verdensomspændende kreds af aktører på tværs af universiteter, offentlige myndigheder og virksomheder, der alle beskæftiger sig med dataetik. Workshoppen's titel var 'Balancing Ethical and Innovating Uses of Data', og

formålet var at udveksle erfaringer omkring anvendelse af dataetiske principper til at skabe et bæredygtigt grundlag for de mange teknologiske muligheder, som digitale teknologier muliggør for private og offentlige aktører.

For Dataetisk Råd var workshoppen en god lejlighed til at styrke rådets internationale netværk, og efter eventet mødtes Johan Busse virtuelt med Felicity Burch, direktør for det britiske Center for Data Ethics And Innovation for at drøfte mulige fremtidige samarbejder.

10.

Bekymringspostkassen – samarbejde med Datatilsynet

Datatilsynet har siden 2018 haft en såkaldt ”bekymringspostkasse” (databekymring@datatilsynet.dk), hvis formål er at være et sted, hvor borgerne kan henvende sig med bekymringer af både private virksomheder og offentlige instansers brug af person-data. Bekymringspostkassen er også tiltænkt til, at borgernes kan ytre sig om utrygheder ved ny teknologi som f.eks. kunstig intelligens. Datatilsynet sender løbende Dataetisk Råd de bekymringer, som involverer dataetiske spørgsmål og dilemmaer. Formålet med dette er at orientere Rådet om, hvilke bekymringer om dataetik, som befolkningen er optaget af,

så disse kan indgå i Rådets overvejelser og prioritering af opgaver. I den forgangene periode har Datatilsynet indleveret 5 notater om indholdet af bekymringspostkassen.

10.1 Tendenser i borgeres databekymringer

Overgangen fra det gamle NemID til indførelsen af det nye system MitID har været et overordnet tema i flere borgers bekymringer. Bekymringerne har ligget i uvisheden om, hvordan dette nye system vil behandle borgernes data – herunder deres lokationsdata. Mens andre bekymringer til denne systemændring begår

sig på ændringen af adgangen til digital post eller bankkontoer. Her var der bl.a. tvivl om adgang til digital post for pårørende til meget syge personer, om hvorvidt samme adgang som det forhenværende system er muligt. Derudover var der også bekymringer om andre typer adgang f.eks. benyttelse af privat MitID til at få adgang til virksomhedsbankkonto, og hvis disse ikke kan adskilles. Generelt set har der vist sig generelle bekymringer vedrørende de offentlige myndigheders behandling, videregivelse og opbevaring af borgernes data – dette gør sig gældende i mange offentlige institutioner f.eks. ift. plejehjem.

Andre bekymringer begik sig på, hvordan de offentlige myndigheder behandlede personoplysninger i forbindelse med COVID-19. Herunder bekymringer om offentlige myndigheders manglende efterlevelse af de gældende regler på området. Flere borgere har ligeledes udtrykt bekymring for forskellige aspekter af private virksomheders og foreningers behandling af personoplysninger herunder via. private virksomheders hjemmesider, indsamling af cookies mv. Sidst ses også bekymringer om DPO’ers rolle og kompetencer, og om man reelt kan regne med deres uafhængighed og sanktionsmuligheder.

12.

Forventninger til 2022/2023

Med etableringen af Nationalt Center for Etik er Dataetisk Råd blevet en del af et stærkt fagligt fællesskab med etik som omdrejningspunkt. Teknologiske landvindinger, der for kort tid siden hørte til i science fiction-litteraturen, er blevet hverdag. Det bringer grundlæggende nye spørgsmål med sig, som vi i fællesskab skal tage stilling til, og der er ingen tvivl om, at vi som samfund har stor gavn af at bruge dataetikens principper som pejlemærke for den nødvendige samtale. Fra rådets side er vi begejstrede for vores nye hjem, der udgør en stærk platform for at sætte etik – og dataetik – i centrum for samfundets udvikling.

Et centralt Finansloven 2022 tilførte en ekstraordinær forøgelse af ressourcer, som rådet har prioriteret at anvende til en række større analyse- og formidlingsaktiviteter, som vil danne et stærkt fundament for rådets arbejde i årene frem. Rådet har valgt at indlede et samarbejde med Analyse & Tal om at lave en undersøgelse af, hvordan danskerne forholder sig indsamlingen af data om adfærd på tværs af apps, online aktiviteter og deres digitale kontakt med det offentlige som led i en helt almindelig hverdag. Rådet har desuden etableret et samarbejde med forskere ved Center for Tracking and Society ved Københavns Universitet, der skal undersøge danskernes brug af apps på mobiltelefoner

Der er ingen tvivl om, at vi som samfund har stor gavn af at bruge dataetikens principper som pejlemærke for den nødvendige samtale.

Ligeledes lancerer rådet en oplysningskampagne i efteråret, der vil sætte fokus på virkelighedsnære dataetiske dilemmaer. Dataetisk Råd har også prioriteret at udvikle undervisningsmateriale målrettet grundskolen for at bidrage til, at børn og unge får en tidlig forståelse for teknologiens rolle i samfundet.

Dataetisk Råd ser også frem til at deltage i en række partnerskabsaktiviteter omkring væsentlige og aktuelle anvendelser af teknologier. Til efteråret vil rådet være partner på to Policy Labs i samarbejde med bl.a. Algoritmer, Data og Demokrati-projektet om hhv. rammerne for brug af ansigtsgenkendelse i det offentlige rum og

betydningen af algoritmer og datadrevne værktøjer på arbejdspladser.

En anden prioritet i den kommende tid handler om dataetikens betydning i lovgivning og policy-udvikling. På tværs af politiske områder bliver der i stigende grad gjort brug af data og digitale redskaber til at udvikle nye services, ligesom borgernes data indsamles og bruges til nye formål. Især de politiske forhandlinger om en ny Digitaliseringsstrategi for Danmark bliver en prioritet for rådet den kommende tid, ligesom Dataetisk Råd generelt ser frem til at styrke dialogen med Christiansborg og embedsværket omkring dataetik.

Dataetisk
Råd

Landgreven 4
1301 København K
post@dataetiskraad.dk
www.dataetiskraad.dk